

TABELA LXXVIII

Odległość gniazd bociana białego od zamieszkałych zabudowań w byłym powiecie Kościan, w roku 1974

Distance of White Stork nests to the nearest occupied house in the district of Kościan, in 1974

Odległość Distance	Liczba gniazd Number of nests	Procent gniazd Per cent of nests
W obrębie zabudowań i do 100 m od nich On the buildings and up to 100 m	121	89,6
Od 100 do 500 m 100 to 500 m	3	2,2
Powyżej 500 m Over 500 m	11	8,2
Razem Total	135	100,0

25

Wyniki inwentaryzacji gniazd bociana białego w powiecie leszczyńskim w 1974 roku

Stanisław Kuźniak

Były powiat leszczyński leży w południowo-zachodniej części Wielkopolski, zajmując środkową część Wysoczyzny Leszczyńskiej na Nizinie Wielkopolsko-Kujawskiej. Z uwagi na rzeźbę terenu, badany obszar składa się z dwóch części: północnej, pagórkowatej, o wzniesieniu najwyższych punktów 120—150 m n.p.m., oraz południowej, równinnej, o wysokości do 90 m n.p.m. Granicę między tymi obszarami wyznacza morena czołowa (Krygowski 1961). Część północną charakteryzują liczne jeziora pochodzenia lodowcowego, część południowa jest bezjeziorna. Z większych cieków wodnych wymienić należy Samicę uchodzącą do Obry oraz Rów Polski, zbierający wody z kilkunastu mniejszych cieków, a uchodzący do Baryczy.

Powiat łącznie z miastem Leszmem zajmował powierzchnię 768 km². Jest to region typowo rolniczy, o wysokiej kulturze rolnej. Użytkowanie gruntów przedstawiało się następująco: grunty orne 54,4%, sady 0,7%, łąki 8,7%, pastwiska 1,4%, lasy 24,4%, inne 10,4% (Rocznik Statystyczny Woj. Poznańskiego 1973). Gleby należą do średnio urodzajnych, przeważają piaszczyste, piaszczysto-gliniaste oraz bagienne. Jest to jeden z obszarów o najniższych w Polsce opadach (średnio poniżej 550 mm rocznie).

Inwentaryzację gniazd bociana białego przeprowadzono w dniach od 4 do 24 lipca 1974 r. Z uwagi na złe warunki atmosferyczne (częste opady, niska temperatura, wiatry) w pierwszej dekadzie miesiąca, około 30% gniazd zajętych przez pary skontrolowano dwukrotnie, aby dokładnie ustalić liczbę młodych w gniazdach.

W roku 1974 w dawnym powiecie leszczyńskim stwierdzono ogółem 65 gniazd bocianich, w tym zajętych przez pary było 49, czyli 75% (tab. LXXIX). Dane te wskazują, że na omawianym terenie nastąpił gwałtowny spadek liczebności bociana. Ołtuszewski (1937) stwierdził w roku 1937 w powiecie leszczyńskim 97 gniazd zajętych przez pary (obszar powiatu był wówczas nieco większy niż obecnie: wynosił

TABELA LXXIX

Wyniki inwentaryzacji gniazd bociana białego w byłym powiecie Leszno w roku 1974

Results of White Stork nests census in the district of Leszno in 1974

Rodzaj danych	Liczba gniazd Number	Rodzaj danych	Liczba gniazd Number	Rodzaj danych	Wartość
Data	of nests	Data	of nests	Data	Value
H	65	HPm 5	0		
		HPm 4	2	JZG	78
HP	49	HPm 3	14	(JZG)	80
HB	10	HPm 2	12	JZa	1,63
HE	1	HPm 1	4	JZm	2,44
HO	5	HPm x	0		
Hx	0			SiD	6,4
		HPo (m)	1		
HPm	32	HPo (—)	3	WiSt	15
HPo	16	HPo —	7		
HPx	1	HPo x	5		

828 km²). Jeszcze w roku 1964, na takiej samej powierzchni jak obecnie, były 84 gniazda zajęte przez pary (Bogucki 1967). Tak więc w ciągu ostatniego dziesięciolecia, po dość długim okresie wysokiego stanu i stabilizacji liczebności bociana w byłym powiecie leszczyńskim, nastąpił jej spadek o prawie 50%. Porównanie jednak z wynikami inwentaryzacji z terenów sąsiednich wskazuje, że tak znaczny spadek liczebności ma raczej charakter lokalny. Pogłębiający się od kilku lat deficyt wody, zmeliorowanie dużego obszaru łąk w dolinie Rowu Polskiego, zanieczyszczenie wód ściekami oraz wysokie zużycie i na szeroką skalę stosowanie chemicznych środków ochrony roślin poważnie zubożyły bazę pokarmową bociana.

Spośród 49 gniazd zajętych przez pary, tylko w 32 były młode. Potomstwa nie było więc w 33% zajętych gniazdach. Większość par bez młodych w ogóle nie przystąpiła do lęgów (brak zniesienia jaj), w dwóch przypadkach jaja zostały rozbite podczas wiosennych walk o gniazdo, jedno gniazdo z jajami zostało zniszczone

w czasie rozbiórki starej stodoły, a w jednym gnieździe dorastające pisklęta padły, prawdopodobnie skutkiem zatrucia pokarmem.

Połowę gniazd (50,8%) zbudowały bociany na budynkach (tab. LXXX). Na dachach o miękkim pokryciu było 18 gniazd, na dachach o pokryciu twardym — 15. Mogłoby to świadczyć o braku preferencji ze strony bocianów w wyborze miejsca na założenie gniazda. W istocie stan taki spowodowany był niewątpliwie likwidacją większości budynków ze strzechami.

TABELA LXXX

Miejsca założenia gniazd bociana białego w byłym powiecie Leszno w roku 1974

Nests location of the White Stork in the district of Leszno in 1974

Miejsce założenia gniazda Nest location	Liczba gniazd Number of nests	Procent gniazd Per cent of nests
Budynki z dachem miękkim (strzecha itp.) Buildings covered with soft materials (straw, reed, rush)	18	27,7
Budynki z dachem twardym (dachówka itp.) Buildings covered with hard materials (tile, eternit, paper)	15	23,1
Budynki ogółem Buildings — total	33	50,8
Kominy, wieże, ruiny Chimneys, towers, ruins	2	3,1
Słupy linii elektrycznych i telefonicznych Telegraph and electric poles	6	9,2
Drzewa Trees	24	36,9
Inne Others	0	—
Razem Total	65	100,0

Godny podkreślenia jest fakt, że właściciele obiektów, gdzie zostały zlikwidowane strzechy, umożliwili bocianom założenie nowego gniazda. Na nowych dachach z twardą okrywą budowano specjalne platformy lub też odpowiednio przystosowywano rosnące w pobliżu drzewa (Tarnowałaka, Ziernice-Ustronie, Sulejewo i in.).

Na drzewach stwierdzono 24 gniazda (36,9%). Z liczby tej 16 gniazd znajduje się na topolach, pozostałe na lipach, jesionie, olszy, wierzbie, grochodrzewie i wiązcie. Reszta gniazd znajdowała się na słupach linii elektrycznych niskiego napięcia oraz na wysokich kominach nieczynnych gorzelni i piekarni.

Gniazda bociana w powiecie leszczyńskim rozmieszczone były nierównomiernie. Większość z nich znajdowała się w południowej części badanego obszaru, we wsiach położonych w pobliżu doliny Rowu Polskiego i Rowu Śląskiego, płynącego do Baryczy wzdłuż południowej granicy dawnego powiatu. Na ogół w poszczególnych wsiach znajdowało się tylko jedno gniazdo; jedynie w Tarnowejłacie istnieje większe

TABELA LXXXI

Odległość gniazd bociana białego od zamieszkałych zabudowań w byłym powiecie Leszno w roku 1974

Distance of White Stork nests to the nearest occupied house in the district Leszno in 1974

Odległość Distance	Liczba gniazd Number of nests	Procent gniazd Per cent of nests
W obrębie zabudowań i do 100 m od nich On the buildings and up to 100 m	62	95,4
Od 100 do 500 m 100 to 500 m	1	1,5
Powyżej 500 m Over 500 m	2	3,1
Razem Total	65	100,0

skupienie gniazd (10). Jednak i tu, w porównaniu z latami 1957—1965, nastąpiło prawie trzykrotne zmniejszenie się liczby gniazd zajętych przez pary (Kuźniak 1971). Z wyjątkiem trzech, wszystkie gniazda znajdowały się w obrębie miejscowości (tab. LXXXI).

26

Wyniki inwentaryzacji gniazd bociana białego w powiecie śremskim w latach 1974 i 1975

Stanisław Bartkowiak, Adam Boratyński i Kazimierz Krawiarz

Badany obszar, zajmujący 761,1 km², rozciąga się od południowej krawędzi Wysoczyzny Poznańskiej na północy, poprzez środkową część doliny Warty, po północną krawędź Wysoczyzny Leszczyńskiej na południu. Krajobraz tutejszy jest urozmaicony. Północno-wschodnią część byłego powiatu zajmują grunty orne